

Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin (SOU 2021:24)

M2021/00950

Sammanfattning

Konkurrensverket tillstyrker förslaget att företag, efter anmälan till kommunen, helt eller delvis ska kunna lämna sitt kommunala avfall till någon annan aktör än kommunen. Konkurrensverket anser att det är välkommet med ett regelverk som gör det möjligt för företag att på olika sätt använda och återanvända avfall från olika verksamheter för produktionen av nya varor och tjänster. Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att "frivalet" bör innebära stora möjligheter för innovation och nya affärsmodeller.

Konkurrensverket tillstyrker även utredningens förslag att ge Naturvårdsverket i uppdrag att samordna rutinerna med frivalsanmälningar, eftersom det annars kan förväntas uppkomma en hel del administrativt merarbete både för kommuner och företag om varje kommun ska utforma sina egna rutiner.

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna.

Som utredningen har noterat publicerade Konkurrensverket 2016, tillsammans med de nordiska konkurrensmyndigheterna, en rapport om avfallssektorn. Bakgrunden var dels att det förekommit ganska många ärenden om olika konkurrensproblem på avfallsområdet i de nordiska länderna, dels den ändrade synen på avfall som innebar att avfall i första hand bör återanvändas eller återvinnas. Den huvudsakliga slutsatsen i rapporten var att det finns ett ökat utrymme för ökad

konkurrens inom avfallshanteringen och att marknadslösningar kan skapa möjligheter till nya och innovativa lösningar som skulle kunna medföra kostnadsbesparingar, minska resursbristen och öka effektiviteten inom avfallshanteringen.¹

Kommunerna har i dag, med vissa undantag, monopol på att samla in och behandla kommunalt avfall från både hushåll och verksamheter. Utredningen har haft i uppdrag att undersöka hur yrkesmässiga verksamheter kan ges ökad möjlighet att ta hand om sitt kommunala avfall.

Kommunalt avfall från verksamheter som frival (7.3.1)

Utredningen föreslår att verksamheter som är avfallsabonnenter, efter anmälan till kommunen, helt eller delvis ska kunna lämna sitt kommunala avfall till någon annan aktör än kommunen. Förslaget innebär att kommunerna fortfarande har grundansvaret för kommunalt avfall som har producerats i eller i samband med yrkesmässig verksamhet, men att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om undantag från kommunens ansvar i fråga om kommunalt avfall från andra källor än hushåll. Avfall som omfattas av producentansvar omfattas inte av förslaget.

Förslaget innebär att avfallsproducenter kan lämna olika avfallsfraktioner till olika återvinningsföretag. Utredningen pekar på att det finns företag som byggt upp specialiserade logistiksystem och behandlingsanläggningar för att ta hand om enskilda fraktioner av de kommunala avfallet, till exempel torkpapper och frityrolja, och konstaterar att frivålet för enskilda fraktioner ger stora möjligheter för innovation och nya affärsmodeller.

Konkurrensverket anser att det är välkommet med ett regelverk som gör det möjligt för företag att på olika sätt använda och återanvända avfall från olika verksamheter för produktion av nya varor och tjänster. Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att frivålet bör innebära stora möjligheter för innovation och nya affärsmodeller, och tillstyrker därför förslaget.

Konkurrensverket tillstyrker också förslaget att kommunerna ska ha kvar ansvaret för allt kommunalt avfall som en verksamhetsutövare inte aktivt väljer att lämna till någon annan, eftersom det innebär en tydlighet om var ansvaret för insamling ligger. Konkurrensverket har inte några invändningar mot att möjligheten till frival inte bör omfatta kommunalt avfall som uppkommer i privatbostäder eller i samband med verksamheter som bedrivs i privatbostäder.

Konkurrensverket tillstyrker även utredningens förslag att ge Naturvårdsverket i uppdrag att samordna rutinerna med frivalsanmälningar, eftersom det annars kan

¹ Konkurrensverket (2016), *Competition in the Waste Management Sector – Preparing for a Circular Economy*, Report from the Nordic Competition Authorities.

förväntas uppkomma en hel del administrativt merarbete både för kommuner och företag om varje kommun ska utforma sina egna rutiner.

Dispens som alternativ till frival (7.4)

Med hänvisning till sina direktiv har utredningen även utarbetat ett alternativ till frival som innebär en utökad dispensmöjlighet för verksamheter som ser möjligheter att gagna den cirkulära ekonomin genom att det aktuella avfallet tas om hand utanför den stadgade ordningen. Som skäl för dispensen ska gälla att mängderna avfall minskar eller hushållningen med råvaror och energi främjas.

Enligt utredningen bygger dagens möjlighet till dispens till övervägande del på att ägare till fritidshus helt eller delvis vill slippa betala renhållningsavgift med hänvisning till att fritidshuset inte utnyttjas eller utnyttjas i så ringa utsträckning att något avfall inte behöver bortskaffas i kommunal regi. Företag ansöker sällan om dispens och beviljas ännu mer sällan. Utredningen föreslår därför en dispensmöjlighet som enbart avser verksamheter. Som skäl för dispensen ska gälla att mängderna avfall minskar eller hushållningen med råvaror och energi främjas. Dispensen bör leda till ett bättre omhändertagande av avfallet än vad som skulle ha skett, om kommunen hade tagit hand om av det. I likhet med andra dispenser som avser en pågående verksamhet bör dispensen kunna begränsas i tiden.

Konkurrensverket anser att utredningens förslag om frival innebär avsevärt större förutsättningar för att avfall från företag ska komma att användas som råvara för nya produkter, och att det förslaget bör genomföras i första hand. Konkurrensverket har dock inga invändningar mot utökade dispensmöjligheter från kommunernas nuvarande monopol att hantera kommunalt avfall. Enligt Konkurrensverkets bedömning vore dock en sådan dispensmöjlighet en avsevärt krångligare och mer långdragen process än ett frival, vilket innebär att intresset från avfallsproducenterna, och därmed volymerna av de aktuella avfallsfraktionerna, troligen blir avsevärt mindre. Detta kan i sin tur försämra förutsättningar för innovationer och nya affärsmöjligheter på avfallsområdet. Konkurrensverket anser att en möjlighet till frival vore ett avsevärt enklare och mer effektivt sätt att få till stånd en mer resurseffektiv hantering av det kommunala avfallet från verksamheter.

Allmänt om offentlig säljverksamhet (7.6.1)

Utredningen skriver att deras förslag inte hindrar kommuner att konkurrera med den privata sektorn i fråga om omhändertagande av kommunalt avfall från yrkesmässiga verksamheter, och redogör därefter för konkurrenslagens regler om offentlig säljverksamhet. Utredningen konstaterar bland annat att kommuner kan förbjudas att tillämpa säljförfaranden som snedvrider konkurrensen på en marknad, och att vissa säljverksamheter även kan förbjudas.

Konkurrensverket kan konstatera att förslaget om frival innebär att kommunernas insamling av kommunalt avfall från verksamheter inte längre kommer att vara ett

legalt monopol. Om en kommun gynnar sin egen verksamhet genom underpris-sättning, korssubventioner eller på annat sätt skulle därför konkurrenslagens regler om förfarandeförbud kunna bli aktuellt. Ett förfarandeförbud kan dock inte dömas ut för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt. Konkurrensverket kan också konstatera att kommunerna fortfarande torde ha kompetens inom området, vilket innebär att något verksamhetsförbud inte kan bli aktuellt.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören. Föredragande har varit biträdande enhetschefen Stefan Jönsson.

Yttrandet undertecknas inte egenhändigt och saknar därför namnunderskrifter.

Rikard Jermsten

Stefan Jönsson